

Výstava *Krásy krasu (a pseudokrasu)*

Dům přírody MK, 16. 9. 2017

úvodní slovo

Dámy a pánové, vážení přátelé,

vítám Vás na výstavě, jejíž téma je slovní hříčkou: „Krásy krasu“. No ... opravdu je to jen slovní hříčka? Pokud jste navštívili několik veřejně přístupných jeskyní – a to nepochybně ano, když se pohybujete v Moravském krasu – máte asi slova KRAS a KRÁSA pevně spojená. Všechny veřejné prohlídkové trasy v jeskyních jsou udělány tak, aby daly co nejvíce vyniknout krásné krápníkové výzdobě jeskyní, aby podtrhly estetický zážitek. O totéž se snaží všechny obrázkové publikace o krasu. Takže kras a krása patří k sobě asi jako koule a kulatost či rovina a rovnost a je tedy vlastně tautologií. Nebo ne?

Musím vás zklamat. Krása a kras spolu vůbec nesouvisí. Alespoň etymologicky. Slovo kras je slovanskou zkomoleninou původně illyrského jména označujícího vápencovou skalnatou oblast v dnešním Slovinsku. Velký antický geograf Klaudios Ptolemaios ji nazývá *Karúsadió órei* čili Karusové hory, latinské prameny pak *Carsus*. Z této latinisované formy vzniklo slovo označující podobné oblasti děravých vápenců v germánských jazycích: *Karst*, z téhož základu je odvozena věda o krasu *karsologie*. My jako Slované se držíme oné slovanské, přesněji slovinské zkomoleniny vzniklé metathesí Kars – Kras. (Metathese čili prohození hlásek je nesmírně častý jev ve vývoji jazyků, vzniká zcela přirozeně, jako třeba když se z velryby stane verlyba.) Kras je tedy před slovanské místní jméno, s krásou rozhodně nesouvisí. Krásný je řecky *kalos*, latinsky *bellus* či *decorus*, albánsky (albánština je považována za jediný živý illyrský jazyk) *bukur* – nic, co by souznělo s karsem či krasem.

Má nám (totiž příznivcům krasu) to být líto? Určitě ne. Pokud sousloví „krása krasu“ není tautologií neboli samozřejmostí, znamená to, že má nějaký obsah, nějakou nesamozřejmou vypovídací hodnotu. A že tedy i naše výstava má co povědět; ukázat vám, co byste jinak neviděli. Tím se dostáváme konečně k tomu, odkud pocházejí vystavované fotografie a jak vznikaly.

No, samozřejmě z krasu a pseudokrasu (jaký je mezi nimi rozdíl, o tom ještě v průběhu vernisáže uslyšíte). Z krasu téměř výhradně Moravského, ale z jeskyní, kam se běžně nepodíváte, tedy veřejně nepřístupných.

Vznikaly při různých pracovních akcích (ušetřeme si ošklivé slovo brigáda). Buď cestou na pracoviště, třeba při prolongacích v Amatérské jeskyni. (Když si tu hrajeme s cizími slovy – prolongace zní vznešeně, česky znamená prodlužování jeskyně, prakticky to je celý den zvedání a podávání kamenů a kbelíků s bahnem.) Nebo při exkursích do jeskyní „za odměnu“ po nějaké práci na povrchu, třeba po úklidu odpadků nebo likvidaci náletových křovin a podobně.

A je tu ještě druhý důvod, proč je ona krása krasu, zprostředkovaná vystavenými fotografiemi, tak nesamozřejmá. Prohlédněte si vystavené fotky z Amatérské jeskyně a zkuste si je zapamatovat. Až bude v Amatérci zase den otevřených dveří, jděte tam a zkuste ona místa a scenérie najít. Asi je nenajdete. V Amatérci není instalovaný důmyslný systém osvětlení jako třeba v Punkevkách. Ve světle čelovky sotva uvidíte na cestu, občas ve tmě vytušíte nějaký krápník. Vše šedé, ploché, žádná krása. Jeskynní krása se totiž nenabízí sama, tu je třeba usilovně objevovat a aktivně dotvářet. Čím dotvářet? Samozřejmě osvětlením. Právě v tom spočívá umění podzemní fotografie. Fotograf musí v tom mdlém a plochém světle čelovky poznat, kde se nějaká krása ukrývá a jak ji vydolovat. Kam umístit světla, který objekt má být nasvícen, aby vynikl, kde má být naopak stín, aby byl kontrast, kde mají vzniknout odlesky, jak bude vlhký jeskynní vzduch rozptylovat světlo a další a další ohledy. Podzemní focení je vlastně jako práce ve studiu. Ale narozdíl od fotografa-profesionála, který vás portrétuje v ateliéru, musí fotograf-amatér jeskyňář řešit přemnoho dalších a ještě složitějších problémů. Třeba jak rozmístit světla i sebe sama s foťákem a přitom nenapáchat škodu – nepřehlédnout v té tmě nějaký krápník a neulomit ho helmou, nešlápnout na čistou sintrovou desku. Jak ochránit fotografickou techniku před vlhkostí. Jak předejít zamlžování objektivu, tedy udržovat foťák dostatečně teplý. Jak chránit blesky – po dvou hodinách provozu v jeskyni vám v nich začnou přeskakovat jiskry a ucítíte spálený plast. Jak to všechno dostat skrz úzkou zabahněnou a zatopenou plazivku. Nebo dokonce polosifonem, kde se sám promočí od hlavy k patě. Jak to nezničit bahnem a prachem. Manipulujte s jemnou technikou, když sami vypadáte jako jedna blátivá koule...

Není to snadné a tak vězte, že každá vystavená fotografie je výsledkem obrovského úsilí, překonávání mnoha překážek, velikého nepohodlí a mnoha experimentů. O to víc si fotografie a jimi zprostředkovanou krásu vychutnejte. Ať to k něčemu je, když už to dalo tolik práce...